

Skånsk produktivitet: I kapp och förbi?

Pernilla Johansson, chefekonom,
Sydsvenska Industri- och Handelskammaren

Produktivitetskommissionen i Skåne är ett samarbete mellan Sydsvenska Handelskammaren, Helsingborg Stad, Kristianstad Kommun, Lunds kommun, Malmö Stad och Region Skåne. Mer information om projektet finns på www.produktivitetskommissionen.se

Bakgrund

Fler jobb. Ökad tillväxt. Det är vad den ekonomiska diskussionen oftast handlar om. Men mellan tillväxt och jobb finns ytterligare ett viktigt begrepp, nämligen produktivitet.

Jobb och sysselsättning handlar om hur många som arbetar och hur mycket. Medan produktivitet handlar om hur vi jobbar och vad vi jobbar med. Det är produktivitet plus sysselsättning som tillsammans skapar ekonomisk tillväxt.

Faktum är att det mesta av tillväxten skapas av ökad produktivitet. Ändå talar vi nästan aldrig om det. Det ville vi ändra på och därför finns Produktivitetskommissionen. Initiativet sker i

samverkan mellan Handelskammaren, Region Skåne, Helsingborgs Stad, Kristianstads kommun, Lunds kommun och Malmö Stad.

Den här rapporten är en uppföljning på det omfattande arbete som publicerades i boken Produktivitetens nya geografi (2017) och diskuterar ett antal viktiga trender med fokus på Skånes produktivitet. Det är viktig läsning och Produktivitetskommissionen kommer att fortsätta följa utvecklingen även framöver.

Analysen i denna rapport baseras på data till och med 2016 vilket är det senaste bekräftade siffermaterialet som finns.

Sammanfattning

Skånes drabbades hårdare än andra svenska regioner av finanskrisen. Detta blir tydligt när man följer utvecklingen i produktivitet. Men efter ett decennium av återhämtning ser det nu ut som att Skåne är tillbaka. Fokus framåt blir att utnyttja potentialen att gå förbi tidigare nivåer av produktivitet.

Nedgången under finanskrisen spädades på av neddragningar av stora forskningsintensiva företag. AstraZeneca flyttade helt och SonyEricsson och Ericsson minskade sin verksamhet. En uppföljning av AstraZeneca visar att 85% av kompetensen finns kvar i regionen. Kompetensen finns nu bland annat inom start-ups som ännu inte hunnit leverera tillväxt för att kompensera storföretagen. Men bara 60% av AstraZenecas tidigare anställda har sin försörjning i Skåne. Övriga pendlar till regioner i närheten, som Halland, Göteborg och Köpenhamn. Det tyder på potential för etablering av nya större life-science aktörer i

regionen och understryker Skånes gränsöverskridande struktur.

Framåt finns en utmaning i att öka investeringarna i FoU, som minskat trendmässigt sedan finanskrisen. Det gäller också att utnyttja den tydliga ökningen inom kunskapsintensiva tjänster i Skåne.

Analysen visar att Skånes kommuner är väldigt sammanflätade ekonomiskt. Ett ökat samspel mellan kommunerna har stor potential att bidra till tillväxt. Ökad integration inom Skåne genom pendling väntas också öka produktiviteten. Att binda samman Kristianstad-Hässleholm med övriga Skåne är viktigt. En ny och mer sammanhållen strategi för att underlätta företagets internationalisering har också stor potential.

På sikt finns också mycket att vinna på en bättre integrerad västkust där Öresundsregionen binds samman med Göteborg och Oslo.

1. Produktivitet korsar gränser

Produktivitet är avgörande för tillväxten och välståndet

Förutsättningarna för ekonomins och välståndets utveckling beror på hur mycket resurser som skapas, det vill säga den ekonomiska tillväxten. Något förenklat kommer tillväxten från att sysselsättningen och/eller produktiviteten ökar.

*Ekonomisk tillväxt =
Sysselsättning + Produktivitet*

Sysselsättningen bestäms av hur många som arbetar medan produktiviteten påverkas av vad vi arbetar med eller hur effektivt vi arbetar. Investeringar i ny utrustning, nya affärsmodeller eller teknikutveckling är faktorer som påverkar produktiviteten i ett företag liksom arbetskraftens kompetens. Men även faktorer i företagens omgivning spelar roll: vilken typ av företag och kompetens som finns i företages närhet spelar roll för produktiviteten, liksom institutionella faktorer och regelverk.

Sett till utvecklingen över längre tid är det produktiviteten som står för den största delen av tillväxten. I Sverige har ökad produktivitet stått för drygt 80 procent av tillväxten i svensk ekonomi sedan 1980 medan sysselsättning stått för mindre än 20 procent.

Produktivitet bestämmer löneutvecklingen och påverkar sysselsättningen

Utvecklingen av produktiviteten är av central betydelse för löneutvecklingen. Högre produktivitet ger utrymme för en högre lönekostnad, det vill säga produktiviteten bestämmer våra löner. Att reallönen årligen har ökat med i genomsnitt 1,7 procent i Sverige sedan 1970 beror på att produktiviteten har ökat i motsvarande grad under perioden.¹

Från ett individperspektiv innebär produktivitet alltså ökad köpkraft och från ett kommunalt perspektiv ökad skattekraft. För ett företag är produktivitet tätt sammankopplad med

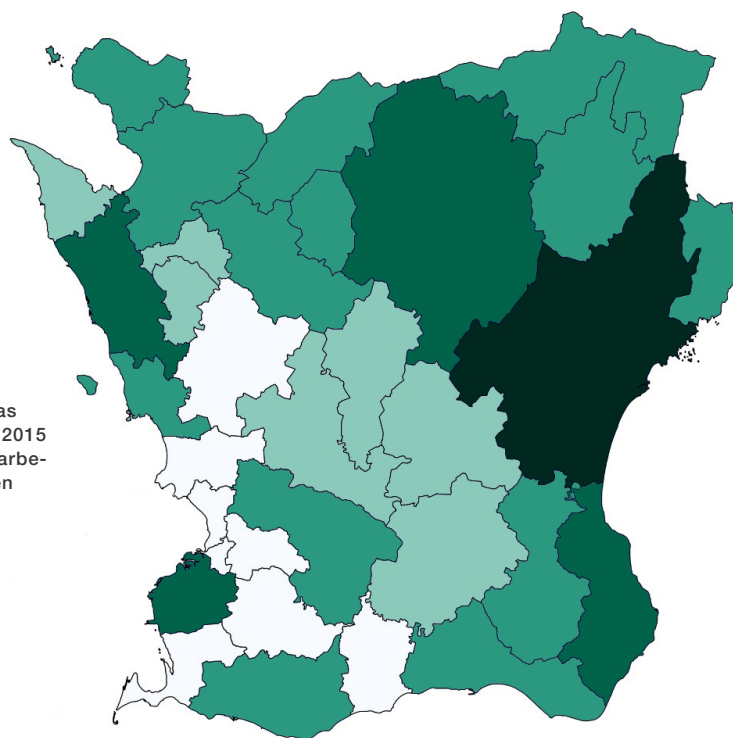
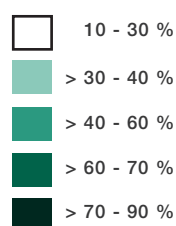
konkurrenskraft.² För samhället som helhet innebär högre produktivitet därmed ökad välfärd.

Produktivitet hänger också ihop med sysselsättningsutvecklingen. En hög produktivitetstillväxt kan uppstå genom att jobb rationaliseras bort. Men en hög produktivitetsutveckling kan också hänga ihop med att sysselsättningen ökar. När företag blir mer produktiva ökar konkurrenskraften, vilket leder till större efterfrågan och en möjlighet att anställa fler.³ Det är alltså viktigt att utöver produktiviteten också förstå vad som händer med sysselsättningsutvecklingen.

Produktivitet och skattekraft är kommunöverskridande

Från en enskild kommuns perspektiv påverkar näringslivets produktivitet skattekraften via kommuninvånarnas löneinkomster. Men löneinkomsterna tjänas inte bara in i den egna kommunen. Hur mycket som tjänas in genom arbete i andra kommuner varierar stort mellan de skånska kom-

Andel av kommuninvånarnas summerade löneinkomster 2015 som intjänats av personer arbetande i den egna kommunen

Källa: SCB och Region Skåne

munerna: från 26 procent i Kristianstad till 87 procent i Lomma.

Kartan illustrerar att några kommuner är mer arbetsintensiva i betydelsen att en stor del av inkomsterna tjänas i den egna kommunen (mörkgrön). Flera andra kommuner är istället boendeintensiva där en stor andel av löneinkomsterna kommer från arbete i andra kommuner (vita/ljusgrön). I 25 av Skånes 33 kommuner kommer mer än hälften av invånarnas samlade löneinkomster från arbete i andra kommuner. Med andra ord finns det en typ av arbetsdelning mellan kommunerna, vilket innebär att de existerar i en symbios. Medan de arbetsintensiva kommunerna är beroende av kompetens från andra kommuner, är de boendeintensiva beroende av arbetstillfällen i andra kommuner.

Som komplement till den här rapporten släpps också ett kartverktyg som gör det möjligt att analysera varje enskild kommun och varifrån invånar-

nas samlade löneinkomster kommer: <https://public.tableau.com/profile/tarek.zaza#!/vizhome/Inkomster2/Lnochkommun>

Ett antal övergripande slutsatser framkommer av att analysera kommuninvånarnas löneinkomster:

- **Kranskommunerna tjänar en betydande del av sina inkomster i de fyra stora kommunerna i Skåne.**

Som exempel kan nämnas att 47 procent av löneinkomsterna i Svedala tjänas i Malmö, 36 procent av löneinkomsterna i Bjuv tjänas i Helsingborg, 27 procent av löneinkomsterna i Staffanstorp tjänas i Lund och 24 procent av löneinkomsterna i Östra Göinge tjänas i Kristianstad.

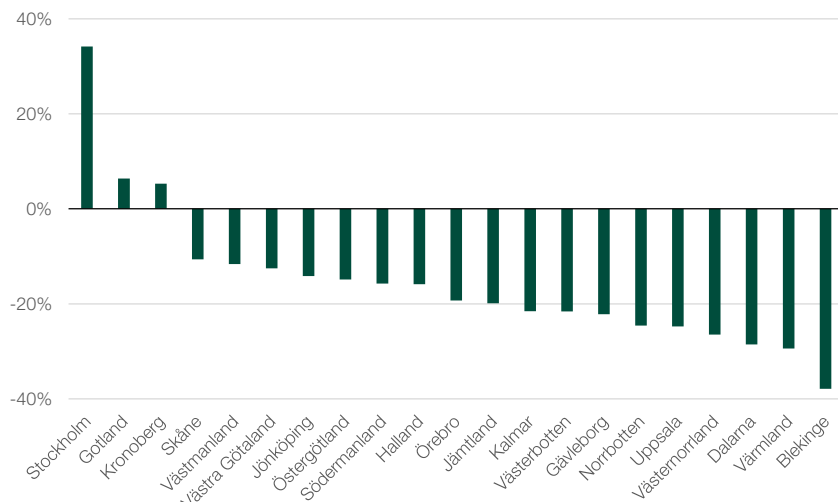
- **Det finns ett betydande samspel mellan de stora kommunerna, särskilt Malmö och Lund.** 21 procent av löneinkomsterna i Lund tjänas i Malmö, medan motsvarande för Malmö är 9 procent. Även Helsingborg har kopplingar till Malmö/Lund. Helsingborgare tjänar 9 procent av

löneinkomsterna i Malmö/Lund, medan invånare i Malmö och Lund tjänar cirka 2 procent av löneinkomsterna i Helsingborg. Samspelet innebär att Malmö/Lund/Helsingborg tillsammans med omkringliggande kommuner bildar en gemensam arbetsmarknad.

- **Kristianstad har svagare kopplingar till övriga stora kommuner.** Kristianstadsbor tjänar cirka 5 procent av löneinkomsterna i Malmö/Lund, medan invånare i Malmö och Lund tjänar mindre än 1 procent i Kristianstad. Däremot finns det tydligare kopplingar till Hässleholm och Kristianstad/Hässleholm utgör tillsammans med omkringliggande kommuner en gemensam arbetsmarknad.

- **Det finns betydande kopplingar till arbetsmarknader utanför Skåne.** Omkring 11 procent av de samlade löneinkomsterna i Skåne kommer från arbete utanför länet. I nordöstra Skåne är förbindelserna

Figur 1. Huvudkontorsdata i relation till regionalräkenskaper år 2015 i respektive län, procent

Källa: SCB Företagens ekonomi, beställd data.

till Kronoberg och Blekinge betydande. Exempelvis tjänas 27 procent av löneinkomsterna i Bromölla in i Blekinge och invånare i Osby tjänar 27 procent i Kronobergs län. I nordvästra Skåne finns vissa kopplingar till Halland, särskilt Båstad där 9 procent av löneinkomsterna tjänas i Hallands län.

• **Integrationen med Danmark är tydlig, särskilt i sydvästra Skåne.** I Malmö och Vellinge tjänas upp emot 10 procent av inkomsterna i Danmark.⁴ För Malmös del innebär det att inkomster från Danmark är något större än inkomster tjänade i Lund (9 procent).

Produktivitet och löneutvecklingen är alltså gränsöverskridande och konsekvensen är att både analyser och åtgärder kopplade till produktivitet behöver gå utanför kommungränserna.

Regionala räkenskaper fångar den regionala aktiviteten

Näringslivets arbetsproduktivitet är ett vanligt mått när produktivitet mäts på makronivå, till exempel för en region. Det innebär att vi mäter hur mycket som totalt förädlas per sysselsatt i företagen i regionen (se faktaruta).

Statistiska centralbyrån (SCB) tar fram statistik på företagens totala förädlingsvärde och antal sysselsatta i respektive län i Sverige. Dessa regionala räkenskaper tar hänsyn till att företag kan ha arbetsställen i flera regioner. Till exempel om ett företag har sitt huvudkontor i Stockholm men arbetsställen i flera andra regioner så fördelas företagets totala förädlingsvärdena till respektive arbetsställe. Detta görs utifrån statistik som finns per arbetsställe, exempelvis löne-

summa, men också utifrån enkäter till företagen m.m.

Och skillnaderna är stora om vi jämför de regionala förädlingsvärdena med data som registrerar hela förädlingsvärdet på huvudkontoren. År 2015 var huvudkontorsdata 34 procent högre i Stockholm, 11 procent lägre i Skåne och 38 procent lägre i Blekinge (se Figur 1).⁵ Det innebär att regionalräkenskaperna gör en betydande fördelning av förädlingsvärdena till respektive arbetsställe. Statistiken visar också att endast tre län är "huvudkontorsekonomier" medan näringslivet i flertalet län består av arbetsställen som har huvudkontor i en annan region.

Att mäta förädlingsvärde och produktivitet

För att mäta produktivitet och dess utveckling behövs först och främst ett mått på hur mycket som produceras. Detta gäller oavsett om det handlar om ett land, en region, en bransch eller ett företag. Med hur mycket menas i sammanhanget mängden av en vara eller tjänst och vilken kvalitet den har. Men detta går inte direkt att mäta. Istället samlas statistik in som visar hur mycket värde som företag skapar i kronor och ören. Detta kallas förädlingsvärde och motsvaras av summan av lönekostnader, vinster och kapitalförslitning:

$$\text{Förädlingsvärde} = \text{lönekostnader (lön och sociala avgifter)} + \text{kapitalförslitning} + \text{driftsöverskott}$$

Summan av alla förädlingsvärden för företag och andra producenter i ett land utgör bruttonationalprodukten (BNP). På motsvarande sätt är summan av alla förädlingsvärden i en region bruttoregionalprodukten (BRP).

Eftersom förädlingsvärdena mäts i kronor och ören avspeglar de också den allmänna prisutvecklingen. Inflation innebär att förädlingsvärdena stiger i löpande priser utan att den producerade mängden har stigit. Men genom att dividera med ett prisindex, en så kallad deflator, kan förädlingsvärdet räknas om till att spegla mängden varor (volymutvecklingen):

$$\text{Förädlingsvärdet i fasta priser} = \frac{\text{Förädlingsvärdet i löpande priser}}{\text{Deflator}}$$

Arbetsproduktiviteten kan sedan beräknas som förädlingsvärdet per arbetsinsats. Arbetsinsatsen mäts vanligen som antal arbetade timmar. På regional nivå finns dock ingen statistik på arbetade timmar så arbetsproduktivitet mäts i relation till antal sysselsatta personer:

$$\text{Arbetsproduktivitet} = \frac{\text{Förädlingsvärde i fasta priser}}{\text{Antal sysselsatta}}$$

2. Efter tio år är skånsk produktivitet tillbaka

Stort tapp i skånsk produktivitet i samband med globala finanskrisen

Efter en hög produktivitetstillväxt under inledningen av 2000-talet utvecklades det skånska näringslivets produktivitet svagt i samband med den globala finanskrisen och den efterföljande lågkonjunkturen. Under perioden 2008–2013 föll förädlingsvärdet per sysselsatt i skånskt näringsliv med i genomsnitt 1,5 procent per år, vilket var betydligt mer än i övriga svenska regioner. Därefter har tillväxten tagit fart och produktivitetstillväxten var knappt 4 procent per år 2014–2015, vilket är i linje med övriga storstadsregioner. Preliminära siffror för 2016 indikerar att produktiviteten har mattats av något igen.

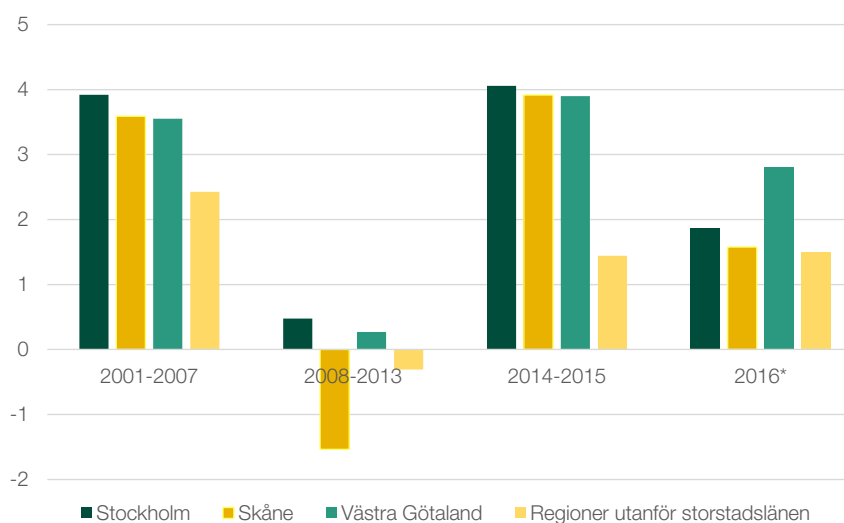
Jämfört med övriga storstadsregioner har det tagit betydligt längre tid för skånsk produktivitet att återhämta sig. Sett till nivån år 2007, som var toppen av högkonjunkturen,

är skånsk produktivitet inte i kapp efter nio år (se Figur 3). Ekonomiska indikatorer pekar på att nivån nåddes under 2017, alltså ett decennium senare.

Figuren illustrerar också storleken på tappet i skånsk ekonomi. Jämfört med nivån år 2006 var näringslivets

produktivitet i Stockholm 17 procent högre tio år senare, i Västra Götaland 13 procent högre och i Skåne 6 procent högre. För regionerna utanför storstadslänen har det i princip tagit tio år att komma tillbaka till produktivitetsnivån från år 2006.

Figur 2. Produktivitetstillväxt i privata näringslivet, olika regioner och perioder, procent

Källor: SCB regionalräkenskaper och egna beräkningar

Anm.: Med produktivitet avses förädlingsvärde per sysselsatt. 2016 är en uppskattning baserad på preliminära siffror från SCB av BRP per sysselsatt.

Mer än global finanskras

Produktivitetskommissionen visade att den skånska utvecklingen, utöver den globala ekonomiska krisen, också påverkades av händelser av mer strukturell karaktär.

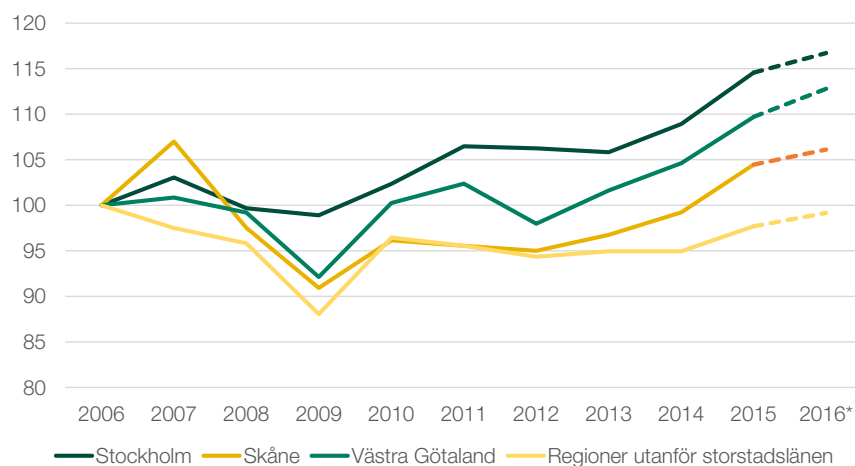
Jämfört med övriga regioner var det framför allt inom högteknologisk tillverkningsindustri och forskningsintensiva verksamheter som Skåne har haft en betydligt lägre tillväxt.⁶ Detta hänger samman med att forskningsanläggningen AstraZeneca lämnade regionen under perioden samtidigt som stora bolag som Sony Ericsson och Ericsson AB minskade personalstyrkan avsevärt efter 2008. Sony Ericsson, som under perioden blev Sony Mobile, flyttade även huvudkontoret till Tokyo 2012.

Det innebär att det har skett en omstrukturering inom specifika branscher som en högkonjunktur inte nödvändigtvis återhämtar.

Forskningsintensiva verksamheter omstrukturerar

Tillgänglig statistik indikerar att det sker en fortsatt omstrukturering inom högteknologisk tillverkningsindustri och företag inom forskning och utveckling (FoU). Produktivetsbidraget från dessa branscher har inte återhämtat sig i Skåne 2014–2015 (se Figur 4).

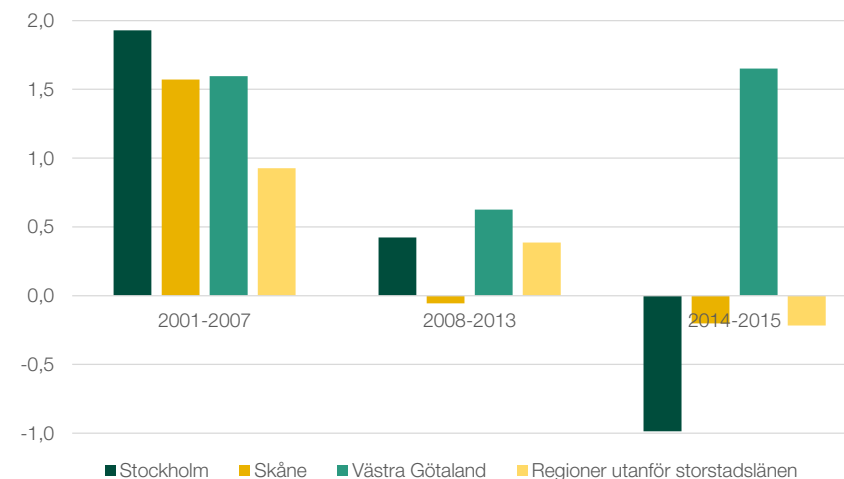
Figur 3. Näringslivets produktivitet i olika regioner, 2006–2016, 2006=100

Källor: SCB regionalräkenskaper och egna beräkningar

Anm.: Med produktivitet avses förädlingsvärde per sysselsatt. 2016 är en uppskattning baserad på preliminära siffror från SCB av BRP per sysselsatt.

Figur 4. Bidrag till produktivitetstillväxt från Högteknologisk tillverkningsindustri och FoU, olika regioner och perioder, procentenheter

Källor: SCB regionalräkenskaper och egna beräkningar

Anm.: Produktivetsbidraget beräknas enligt Törnqvist index.

Men det finns viss osäkerhet kring utvecklingen på grund av ett antal förändringar i statistiken (se appendix). Förändringarna påverkar den skånska statistiken i liten utsträckning, men de är förklaringen till att produktivetsbidraget från branschen

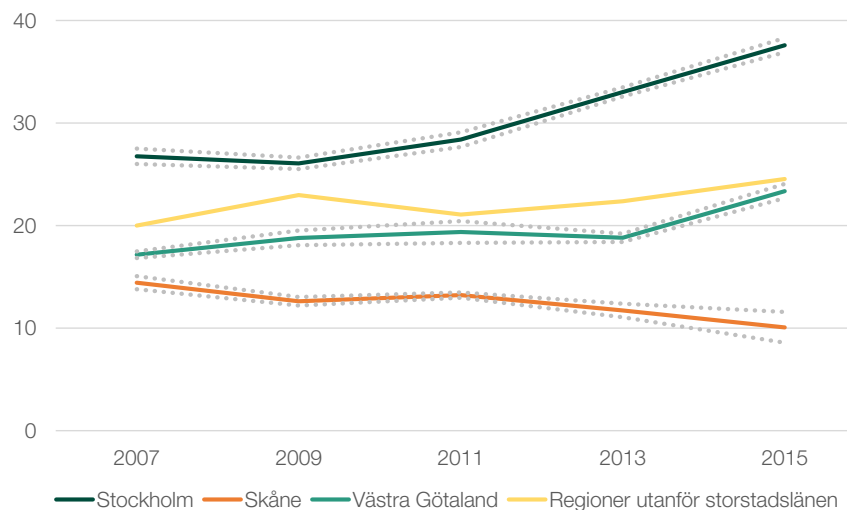
ser ut att falla kraftigt i Stockholm. Att produktivetsbidraget ökar kraftigt de senaste åren i Västra Götaland hänger bland annat ihop med konjunkturuppgången inom fordonsindustrin.

Det finns andra indikationer som pekar på att trenden inte har vänt i Skåne. SCB:s undersökning visar att skånska företags totala satsningar på FoU har minskat med 4 miljarder kronor sedan 2007 (se Figur 5).⁷ Under samma period ökade företagen i Stockholm och Västra Götaland sina utgifter för FoU med 11 respektive 6 miljarder kronor, medan satsningarna i regionerna utanför storstadsregionerna steg med 5 miljarder. Det har alltså skett en betydande nedgång i forskningsrelaterade utgifter i skånska näringslivet, som styrker bilden att forskningsintensiva verksamheter har lämnat eller dragit ner på sin verksamhet i regionen.

En bransch som bidrar till utvecklingen är läkemedelsindustrin. Produktivetsbidraget från kemi- och läkemedelsindustrin har stadigt minskat sedan 2007 i regionen (se Figur 6). I statistiken summeras branscherna pga. sekretesskäl men från andra statistikällor som visar antal sysselsatta på mer detaljerade nivåer framgår att det framför allt är inom läkemedelsindustrin som minskningen har skett.

Sammantaget visar statistiken att skånska företags satsningar på FoU sjunker och att produktivetsbidraget från bland annat läkemedelsindustrin minskar. Det finns alltså skäl att mer ingående analysera den forskningsintensiva bransch där läkemedelsindustrin ingår.

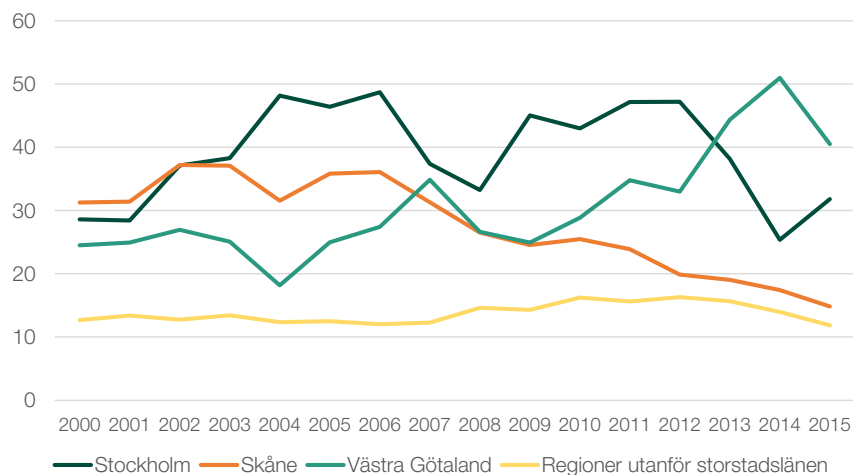
Figur 5. Företagens utgifter för FoU 2007–2015 (vartannat år), olika regioner, miljarder kr

Källa: SCB

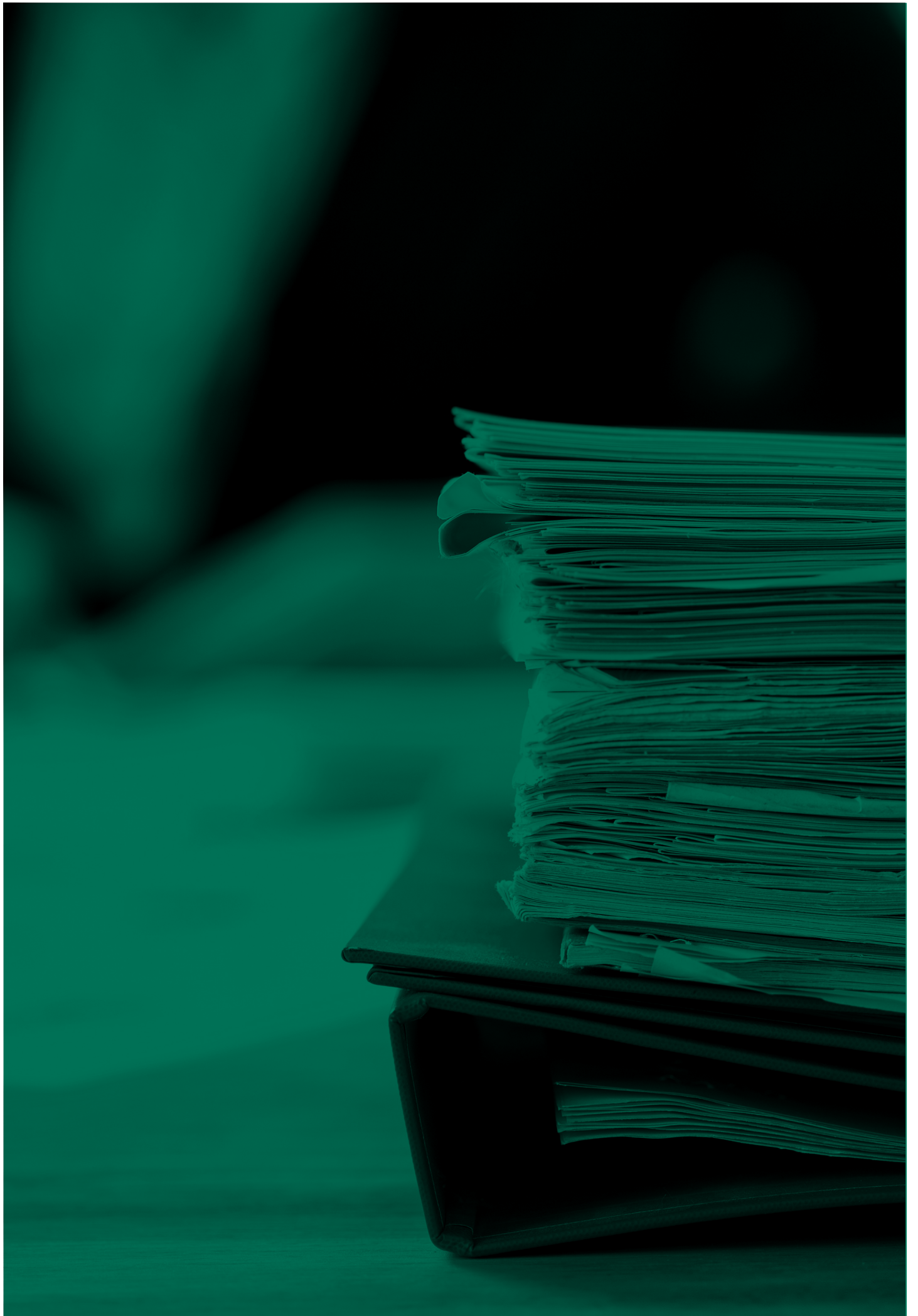
Anm.: Streckade linjer visar osäkerhetsmarginalen till följd av att ett urval av företag undersöks. Osäkerhetsintervallet beräknas för enskilda län och inte för grupper av län.

Figur 6. Kemi- och läkemedelsindustrins bidrag till produktivetsnivån 2000–2015, olika regioner, tusen kr

Källor: SCB regionalräkenskaper och egna beräkningar

Anm.: Fasta priser, referensår=2010. Produktivetsbidraget beräknas enligt Törnqvist index.

3. Life science i Skåne efter AstraZenecas flytt

Life science är en av de mest kunskapsintensiva branscherna och står för betydande ekonomiska värden, FoU och export. Vanligtvis inkluderas bioteknik-, läkemedels- och medicinteknikföretag i branschen. I Skåne har life science varit en tillväxtmotor och 2009 stod skånska företag för 16 procent av svensk life science.

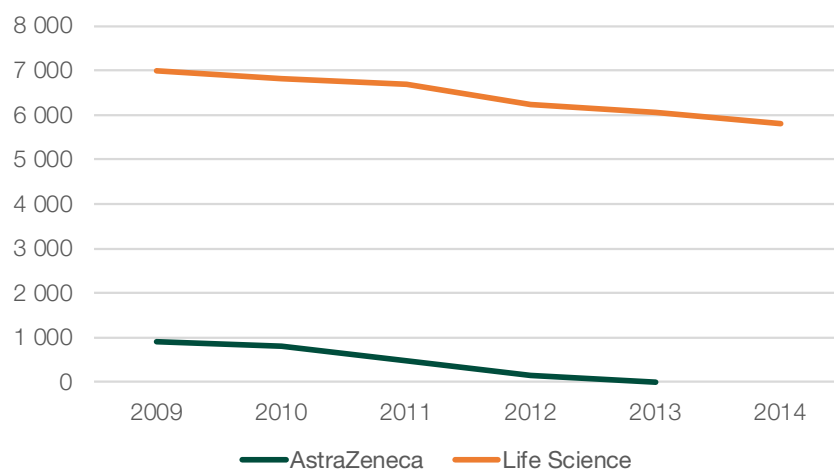
I avsnittet analyseras utvecklingen i Skåne och vad som har hänt efter flytten av AstraZeneca från Lund. Avsnittet bygger på Andersson och Axelsson (2018) som undersöker life science-sektorn i olika regioner i Sverige och som utifrån individdata analyserar arbetsmarknadssituationen något år senare för de som var anställda på AstraZeneca i Lund.⁸

Sysselsättningen faller i life science-sektorn ...

I Skåne har sysselsättningen inom life science minskat från 7 000 till 5 800 personer mellan 2009 och

2014, vilket går hand i hand med flytten av AstraZeneca (se Figur 7). Det var i mars 2010 som AstraZenecas ledning offentliggjorde att verksamheten i Lund skulle avvecklas och överföras till anläggningen i Mölndal i Västra Götaland. Då var omkring 900 personer anställda på forskningsenheten i Lund. I december 2012 var all verksamhet avvecklad.

Figur 7. Antal förvärvsarbetande i AstraZeneca och Life Science-sektorn i Skåne, 2009 – 2014

Källa: Andersson och Axelsson (2018)

Tabell 1. Tidigare AstraZeneca-anställda som är förvärvsarbetande år 2013, boende- respektive arbetsregion

Bor i län	Jobbar i län				Totalsumma
	Stockholm	Skåne	Västra Götaland	Övriga	
Stockholm	12				12
Skåne	6	488	88	82	664
Halland			17		75
Västra Götaland			75		12
Övriga				12	12
Totalt	18	488	180	94	780

Källa: Andersson och Axelsson (2018)

Anm.: Övriga inkluderar Danmark

... trots att flertalet från AZ har nya jobb i regionen

De tidigare anställda på AstraZeneca i Lund är i hög grad etablerade på arbetsmarknaden. Av de knappt 900 tidigare anställda som är i arbetsför ålder var 780 förvärvsarbetande 2013, vilket ger en förvärvsgrad på 89 procent. Övriga har börjat studera eller är ekonomiskt inaktiva, det vill säga varken studerande eller arbetande.⁹

Flertalet av de förvärvsarbetande arbetar och bor kvar i Skåne (se Tabell 1). 660 personer är bosatta i Skåne och av dessa arbetar knappt 500 i regionen. Övriga arbetspendlar framför allt till Danmark eller Västra Götaland.

Även om flertalet har kvar samma yrke har fler än hälften lämnat life science-sektorn. Cirka 45 procent av de tidigare förvärvsarbetande på AstraZeneca arbetade år 2013 kvar inom sektorn. Skånsk life science har alltså inte klarat av att absorbera kompetensen som frigjordes.

... och trots satsningar på Medicon Village

Samtidigt har det gjorts stora satsningar i kölvattnen av AstraZenecas flytt och Medicon Village har tagit över lokalerna i Lund. Mats Paulssons Stiftelse för forskning, innovation och samhällsbyggande var en avgörande del i etablerandet av Medicon Village och övertagandet av AstraZenecas lokaler. Stiftelsen grundades 2011 genom en privat donation på 100 miljoner kronor från Mats Paulsson.

Redan år 2013 arbetade fler människor på Medicon Village än när AstraZeneca tog nedläggningsbeslutet. Bland annat flyttade Lunds universitet in med över 200 cancerforskare.¹⁰

Även om flera som tidigare arbetade på AstraZeneca är kvar i regionen och trots satsningar på Medicon Village tappar life science alltså i antal anställda och produktivitet i Skåne.

Ankarföretag har stor betydelse för en region

Att multinationella FoU-företag har stor betydelse för utvecklingen och produktivitetstillväxten är etablerat i forskningen. Exempelvis Andersson, Dieden och Ejerme (2012) visar att bidraget till svensk ekonomi från de 20 största multinationella företagen är betydande.¹¹ Företagen har markant högre andel högutbildade och specialister, högre FoU-intensitet och därmed högre förädlingsvärde och export per sysselsatt. Men det är inte bara de direkta effekterna som spelar roll, utan företagets verksamhet ger upphov till positiva spridningseffekter som andra företag drar nytta av.

Företagen, som i litteraturen benämns ankarföretag, bidrar till att kompetens och kunskaper flyttar till en region. Det finns också ett omfattande samspel mellan små och medelstora innovativa och teknikin-tensiva företag och de stora etablerade företagen i näringslivsdynamiken. Stora etablerade företag utgör dessutom viktiga plantskolor för nya

Även om 85% bor kvar i regionen har skånsk life science inte klarat av att absorbera kompetensen som frigjordes när AstraZeneca flyttade.

entreprenörer. Företag som startas av tidigare anställda på etablerade företag har en betydligt högre överlevnadsgrad än övriga kategorier av företag och uppvisar generellt högre sysselsättningstillväxt.¹²

Denna typ av spridningseffekter begränsas självfallet inte till Lund utan ankarföretagen påverkar genom spridningseffekter hela regionen. Det är också så att det inte enbart var boende i Lund som arbetade vid AstraZeneca. Av de som var anställda i Lund var cirka hälften bosatta i Lunds kommun, medan övriga var bosatta i andra kommuner i Skåne.¹³

Sammantaget innebär AstraZenecas flytt att Skåne har tappat ett ankarföretag som samlade kompetens inom forskning och medicin och som

hade en miljardbudget till forskning och utveckling. Även om mycket av kompetensen finns kvar i regionen ger det inte samma hävstång när den inte längre är koncentrerad till en verksamhet och när ungefär hälften av de som arbetade på AstraZeneca inte längre är verksamma i life science-sektorn.

4. Kunskapsintensiva tjänster på uppgång

Det pågår en ständig strukturovandling: nya branscher och företag ersätter gamla, nya yrken ersätter gamla. När företag inom högteknologisk tillverkning och FoU inte längre står för största produktivetsbidraget i skånskt näringsliv, kan en lyckad strukturovandling innebära att andra branscher tar över.

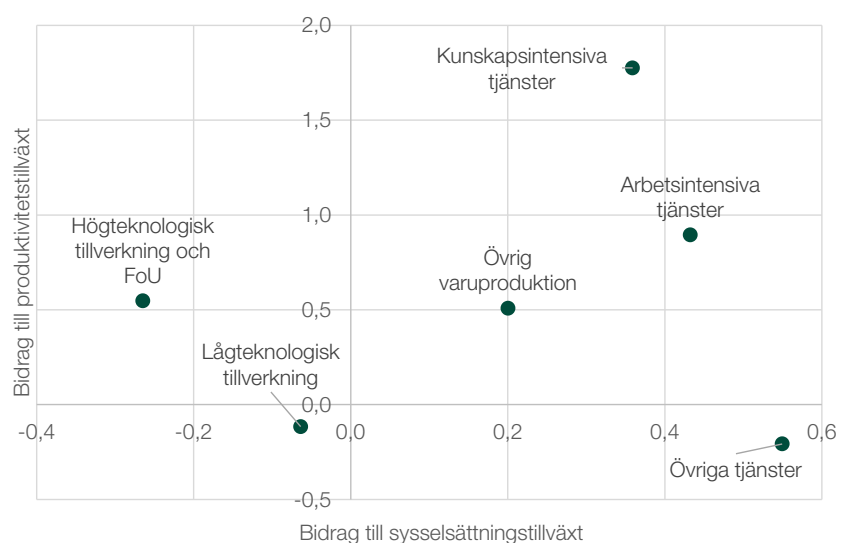
Olika branschers betydelse för en regions tillväxt kan analyseras utifrån deras bidrag till produktivets- respektive sysselsättningstillväxten.¹⁴ Sett till perioden 2013–2015 är det tydligt att kunskapsintensiva tjänstebanscher har gett ett betydande bidrag till både produktivets- och sysselsättningstillväxten i skånskt näringsliv (se Figur 8).¹⁵ Här spelar företag inom framför allt informations- och kommunikationsteknologi (IKT) en stor roll. Det finns alltså indikationer på att nya branscher kan komma att vara drivande för produktiviteten framöver.

Det direkta bidraget till produktivitet från både hög- och lågteknologisk tillverkningsindustri var litet under perioden och i båda branschgrupperna föll sysselsättningen i Skåne. Men

tjänstebanscher kopplade till industrin, till exempel företagstjänster, växer snabbt och bidraget till både sysselsättning och produktivitet var högt i kunskaps- och arbetsintensiva tjänstebanscher. Jämfört med andra regioner är produktivetsbidraget från arbetsintensiva tjänster större i Skåne, vilket bland annat beror på att företag som Axis och Tetra Pak ingår i branschgruppen.

Övriga tjänster, som inkluderar privata företag inom välfärdssektorn, bidrar i stor utsträckning till sysselsättningstillväxten i skånskt näringsliv men inte till produktiviteten.

Figur 8. Bidrag till produktivets- resp. sysselsättningstillväxt i Skåne, 2013–2015, procentenheter

Källor: SCB regionalräkenskaper och egna beräkningar

Anm.: Med produktivitet avses förädlingsvärde per sysselsatt. Bidrag beräknas enligt Törnqvist index.

5. Framtid för skånsk produktivitet och tillväxt

Produktivitetsutvecklingen är avgörande för ekonomisk tillväxt och ökat välbefinnande i en region. Skånsk tillväxt har varit låg sedan 2007, framför allt till följd av en tydlig avmattning i produktiviteten inom högteknologisk tillverkningsindustri och FoU. Rapporten visar att det har tagit skånsk produktivitet ett decennium att komma tillbaka till 2007 års nivå. Medan produktivetsbidraget från life science-sektorn och andra forskningsintensiva verksamheter minskar i regionen ökar bidraget från kunskapsintensiva tjänstebanscher. Det indikerar att nya branscher kan komma att vara drivande för produktiviteten framöver.

För att stärka produktiviteten i en region krävs det insatser på bred front och ett långsiktigt perspektiv. Samtidigt som produktivitetstillväxten har mattats av i Skåne kännetecknas arbetsmarknaden av att många, särskilt utrikes födda, står utanför arbetsmarknaden. En ekonomisk politik för att stärka utvecklingen i regionen behöver därför fokusera både på produktivitet och på att få fler i arbete.

Utifrån analysen i den här rapporten bör följande aspekter tas med i en politik för stärkt tillväxt i Skåne.

Life science-kompetens finns kvar i regionen

Rapporten visar att flertalet av de som arbetade på AstraZeneca finns kvar i regionen, även om fler än hälften har lämnat life science-sektorn. Det finns alltså en "outnyttjad" specialistkompetens som kan vara ett argument för att locka life science-bolag att etablera sig i regionen.

Förutsättningar för struktumvandling är viktiga

Den pågående struktumvandlingen ställer krav på att regioner har goda förutsättningar för att ställa om. I skånsk ekonomi sker det för tillfället en snabb omvandling till nya bran-

scher. Andra studier pekar också på den struktumvandling som sker i automatiseringens spår.¹⁶ Här behövs insatser, till exempel gällande utbildning och omskolning.

Samspel mellan kommuner kräver gemensamma åtgärder

Arbetspendling över kommungränser gör skånska kommuner starkt beroende av varandra. I 25 av Skånes 33 kommuner kommer mer än hälften av invånarnas samlade löneinkomster från arbete i andra kommuner. Produktivitet och lönetillväxt är alltså till stor del gränsöverskridande och konsekvensen är att både analyser och åtgärder kopplade till produktivitet behöver gå utanför kommungränserna. Särskilt inom områden som bostäder, arbetsmarknadsinsatser och utbildning behövs det gemensamma åtgärder över kommungränserna.

Potential med ökad integration inom Skåne ...

Analysen av löneinkomster visar att Kristianstad är minst sammankopplad med de större kommunerna i västra Skåne, vilket innebär att nordöstra Skåne utgör en egen arbetsmarknadsregion. Produktivitetsskommissionens analys pekade på stora skillnader i produktivitetsnivå och förutsättningar för tillväxt mellan Kristianstadsregionen och övriga Skåne. En väg framåt är att stärka tillgängligheten genom satsningar på infrastruktur som tätare binder samman de olika delarna av Skåne. Men ökad tillgänglighet och därmed rörlighet kan också nås genom att sänka biljettpriset på befintlig kollektivtrafik.

... men också med andra regioner

Rapporten visar att skånsk life science-sektor inte var tillräckligt stor

för att kunna absorbera kompetensen som frigjordes när AstraZeneca lämnade regionen. Men Skånes geografiska läge innebär möjlighet till förstorad arbetsmarknad över Öresund och längs med västkusten. Ett område för att ytterligare stärka samverkan med Danmark som lyfts i produktivitetsskommissionens slutrapport är internationalisering. Till exempel skulle politiker och näringslivet inom Öresundsregionen kunna ta fram en gemensam strategi för ökad internationalisering bland företag i regionen. OECD pekar i sin rapport "Western Scandinavia" dessutom på möjliga ekonomiska vinster med att utveckla stadsnätverk och en megarregion mellan Skåne och Göteborgs- och Oslo-regionen.¹⁷

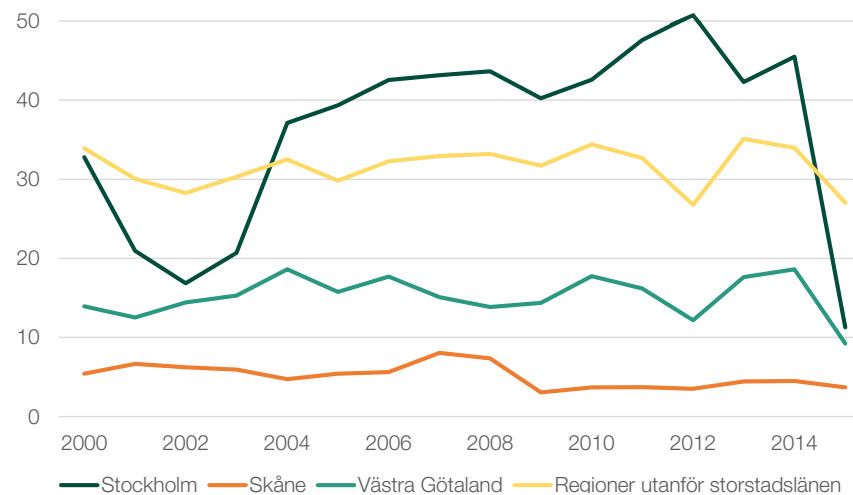
Appendix

Två förändringar påverkar tolkningen av branschstatistiken från år 2015. För det första har SCB gjort en omklassificering av Ericsson från tillverkningsindustri till datorprogrammering. Verksamheten har också delats upp i fyra olika verksamhetsenheter. Detta bidrar till att produktivetsbidraget från högteknologisk tillverkning och FoU faller kraftigt i Stockholm 2015 (och att bidraget från kunskapsintensiva tjänstebanscher ökar i motsvarande utsträckning). Sett till förädlingsvärdet i bransch 26 (och 27) faller det kraftigt i Stockholm, något mindre i Västra Götaland och övriga regioner, men betydligt mindre i Skåne. Förändringen påverkar alltså tolkningen av skånsk statistik i mindre utsträckning.

För det andra har SCB gått över till ett nytt sätt att klassificera FoU-verksamhet som mer ligger i linje med internationella rekommendationer. Det innebär att fler företag än tidigare återfinns inom FoU (Bransch 72 enligt SNI 2007). Förändringen

påverkar troligtvis skånsk statistik i mindre utsträckning eftersom företag som Sony Mobile även enligt tidigare definition klassificerades som ett FoU-företag.

Figur 9. Förädlingsvärde i bransch 26 och 27 år 2000–2015, olika regioner, miljarder kr

Källa: SCB regionalräkenskaper

Fotnoter

1. SCB, Nationalräkenskaper.
2. Se exempelvis **Swedish Economic Forum Report 2017: Svensk konkurrenskraft - Har vi problem med den ekonomiska förnyelseförmågan?** för en diskussion om hur produktivitet och konkurrenskraft hänger ihop.
3. Se kapitel 3 i **"Produktivitetens nya geografi"** för ett mer utförligt resonemang.
4. Danmark inkluderas även om skatteintäkterna inte tillfaller boendekommunen utan betalas i Danmark. Det finns en kompensationsordning mellan Danmark och Sverige där Sverige får en nettokompensation från Danmark för skattebortfall. De skånska kommunerna får del av detta via det kommunala utjämningsystemet.
5. Avser siffror från Företagens ekonomi framtagna av SCB.
6. I sektorn ingår följande industrier: kemi, läkemedel, dator, elektronik, maskin, transportmedel och vetenskaplig forskning och utveckling. Se appendix 12.2.2 i **"Produktivitetens nya geografi"** för detaljer.
7. Osäkerhetsmarginalen har dock ökat betydligt i Skåne vid senaste mättillfället så det råder viss osäkerhet kring omfattningen. Med hänsyn till osäkerhetsmarginalen visar statistiken en minskning med 2–6 miljarder kronor.
8. Andersson och Axelsson (2018) **"Hur gick det för de förvärvsarbetande på AstraZeneca i Lund?"**, Fokus på näringsliv och arbetsmarknad. [SCB 2018-04-23]
9. 2 procent studerade och 9 procent var ekonomiskt inaktiva.
10. <https://www.mediconvillage.se/sv/att-se-ramat>
11. Andersson M., S. Dieden och O. Ejermo (2012), **"Sverige som kunskapsnation – klarar sig näringslivet utan storföretagen?"** Globaliseringsforum Rapport, nr 4, Entreprenörskapsforum.
12. Se till exempel Andersson, M. och S. Klepper (2013), **"Characteristics and performance of new firms and spinoffs in Sweden"**, Industrial and Corporate Change, Oxford University Press, vol. 22, nr 1, s. 245–280.
13. Cirka 1 procent av de anställda var bosatta utanför Skåne.
14. Se avsnitt 5.5 i **"Produktivitetens nya geografi"** för en beskrivning av metoden.
15. Se appendix 12.2.2 i **"Produktivitetens nya geografi"** för detaljer kring vilka branscher som ingår i respektive grupp.
16. Se exempelvis Henning m.fl. (2016) **"Strukturomvandling och automatisering – Konsekvenser på regionala arbetsmarknader"**, Region Skåne, Västra Götalandsregionen och Centrum för regional analys vid Göteborgs universitet.
17. https://www.oecd-ilibrary.org/urban-rural-and-regional-development/oecd-territorial-reviews-the-mediterranean-region-of-western-scandinavia_9789264290679-en

Malmö stad

HELSINGBORG

LUNDS
KOMMUN

Kristianstads
kommun

ENTREPRENÖRSKAPS
FORUM

Handelskammaren
I sydsvenska företags intresse